

Las chaussas e lur nums

Davart tavlas ed etichettas

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **Ins po perscrutar il vocabulari dals linguatgs tenor criteris differents. Ins po, per exempel, resguardar chaussas concretas e cumparegliar la moda e maniera co ch'i han num en linguatgs determinads.** Uschia vegni interessant da leger tavlas stradalas d'ina citad tras e tras bilingua sco Bienna (53 000 olmas). Sin la rait dals «Verkehrsbetriebe Biel/Transports publics biennois» ves'ins fermadas sco «Schule für Gestaltung / Ecole d'Arts Visuels», «Waldrain/Crêt-du-Bois», «Brühlplatz/Place du Breuil» et «Sydebusweg/Chemin des Chatons». Andrea Schorta (1905–1990) declera il toponim «Breuil / Brühl» sco «eingehegtes Gehölz» u «Wiese an einem Fluss, Bach mit Gebüsch» (DRG 3, 522); «chaton» po muntar «giattin, giattel», ma era la «mina» dal badugn, coller/nitscholer u salesch. La tscherna è anc bler pli gronda a Bruxelles/Brussel (passa 1 milliun olmas) cun sis sis lingias da metro. Duas (nr. 2 e nr. 6) han ina staziun numnada «Botanique/Kruidtuin». Ses num franzos è in pled doct internaziunal; ma tge munta il num cumponì flam? «Kruid» munta «erva», precis sco ses parent tudestg «Kraut»; il substantiv «tuin», parent dal tudestg «Zaun», è simplamain «iert». Il num flam di immediat quai ch'i dat sper la staziun, numnadamain in iert d'ervas; il num franzos è mo in adjectiv e vegn cler pir sch'ins enconuscha gia lez iert damanaivel da la staziun, pia il «Jardin botanique». La staziun «Erasme/Erasmus» (lingia nr. 5) undrescha il grond umanist ollandais († 1536), l'emprim en ses num franzos, lur en la renumada furma latina. La staziun «Saint-Guidon/Sint-Guido», sin la medema lingia, n'è deditgada a nagin scriptur u artist rumantsch, mabain al sontg patrun da la renumada baselgia gotica d'Anderlecht, ina da las 19 vischnancas da Bruxelles/Brussel.

Da nuschs e nitscholas

Tavlas plurilinguas da fabrica muntan savens sfidas multifaras. Ils producents provan per regla da resguardar ils linguatgs da la clientella, ma il fretg da lur fadia na persvada betg adina. Lur sbagls dattan perditga da differenzas essenzialas tranter lezzas linguas. En Svizra essan nus adisads a tavlas bilinguas cun franzos e tudestg; i po succeder ch'ils sbagls da la versiun franzosa provocheschan in surrir da cumpassiun. Savens stat er ina versiun taliana. Tgi ch'è creschi si en in ambient neolatin legia spontan l'emprim ina versiun correspondentia; quai fa era l'autur da questas linguas, il qual ha entschavì pir cun ventg onns, sco autodidact, ad emprender tudestg. Dacurt a Cuira, en ina stizun da la staziun principala, hai cumprà duas turtinas pachettadas da la fabrica, ina renumada pastizaria da la Bassa. Domaduas eran fitg bunas; dentant ha il linguist mirveglius studegià l'emprim las etichettas, e quai s'enclegia l'emprim en ils linguatgs neolatin. Ina mussava ina nuscha averta cun ils texts: «Tartelette aux noix. Tortina di noci.» L'autra mussava trais nitscholas cun il text: «Bâton fourré aux noisettes. Bastoncino alla nocciola.» I provegnivan pia da duas plantas cleramain differentas, numnadas per latin respectivamain «Juglans regia» e «Corylus avellana»; da «corylus» deriva il pled rumantsch «coller» (v. DRG 4, 22–23) ed «avellana» è il num catalan e spagnol da la nitschola; per portugais din ins «avelá». Ma il text tudestg da las etichettas stgassava simplamain la differenza: I tunavan «Nusstörtli» e «Nussrolle». Pir ils texts stampads pitschens, grevs da leger, menziunavan nums differentes: L'emprim numnava «Baumnussfüllung» e «Baumnüsse», il segund «Haselnussfüllung». Ins po pia concluder ch'il tudestg, almain en Svizra, na distingua betg uschè cleramain tranter nuscha e nitschola.